

บทคัดย่อ

แนวความคิดของกระบวนการที่นานาอารยประเทศรู้จักกันในชื่อเรียกว่า “Restorative Justice” นั้นได้มีการศึกษาและพัฒนาแนวคิดไปมากพอสมควร ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยเองจำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนาให้ทันต่อความก้าวหน้าในการบริหารกระบวนการยุติธรรมด้วยโดยหลักที่สำคัญจะมาจาก “หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้ระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในคดีอาญา (Basic Principles of the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters)” ที่รับรองโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ และจาก “คำแนะนำของคณะกรรมการรัฐมนตรีต่อรัฐสมาชิกเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยในคดีอาญา (Recommendation No. R (99) 19 of the Committee of Ministers to member States Concerning mediation in penal matters)” ของสหภาพยุโรป

ABSTRACT

The idea of Restorative Justice is widely studied and developed in various countries. Therefore, Thailand's Judicial Process especially in criminal cases must be improved and developed to comply with the growth of Judicial Administration.

The important principle comes from the Basic Principles of the Use of Restorative Justice Programs in Criminal Matters which approved by the United Nations Economic and Social Commission and recommended by the EU's Committee of Ministers to member states concerning mediation in penal matters.

หลักการพื้นฐานสากลสำหรับ
กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์:
มุมมองเชิงประยุกต์สำหรับ
กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย
Basic Principles of Restorative Justice:
Practical Perspectives for
Thai Criminal Justice

สรวิศ ลิ้มปรงษ์*

แนวความคิดของกระบวนการที่นานาอารยประเทศรู้จักกันในชื่อเรียกว่า “Restorative Justice” นั้นได้มีการศึกษาและพัฒนาแนวคิดไปมากพอสมควร ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยเองจำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนาให้ทันต่อความก้าวหน้าในการบริหารกระบวนการยุติธรรมด้วย

การพัฒนาในที่นี้ไม่ต่างจากการที่เรา กำลังจะสร้าง “ตึก” แห่งใหม่อีกหลังหนึ่งในชุมชน กระบวนการยุติธรรมที่มีองค์ประกอบและส่วนต่างๆ อยู่แล้ว “ตึก” แห่งนี้คงจะเหมือนกับอาคาร หรือสิ่งปลูกสร้างทุกหลังที่จะต้องวาง “ฐานราก” ก่อนที่จะสามารถสร้างให้สูงขึ้นไปในอากาศได้

* ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักประธานศาลฎีกา นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เนติบัณฑิต, LL.M. (with distinction “Harlan Fisk Stone Scholar”) School of Law, Columbia University, LL.M. School of Law, University of Michigan at Ann Arbor.

ความสูงของ “ตึก” ที่เรากำลังจะสร้างนี้ย่อมจะมีส่วนสัมพันธ์กับความแข็งแรงของ “ฐานราก” ที่เราวางไว้ หาก “ฐานราก” นี้มีความแข็งแรงมากขึ้นเท่าใด เราจะสามารถสร้าง “ตึก” ให้สูงได้มากขึ้นเพียงนั้น การวางพื้นฐานหรือฐานรากเหล่านี้เป็นงานที่หนักและเป็นงานที่ไม่เห็นผลได้อย่างชัดเจน “ฐานราก” ของตึกหรืออาคารย่อมต้องอยู่ใต้พื้นดินทำให้ใช้เวลานานในการทำงาน แต่ไม่ปรากฏผลให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเช่นเดียวกับการวาง “ฐานราก” ของระบบการทำงานใดๆ ที่กระบวนการเหล่านี้จะเหนื่อยยากและไม่เห็นผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน แต่เมื่อใดก็ตามที่ฐานรากแน่นหนาแล้ว ส่วนที่สร้างสูงขึ้นไปในอากาศจะทำได้อย่างรวดเร็วและผลผลิตที่เราได้รับจะมีความ “มั่นคง” ที่สามารถทนแรงลมและแรงพายุหรือสิ่งใดๆ ที่มากระทบได้

หลักการที่เราากำลังจะสำรวจในที่นี้เปรียบเสมือน “ฐานราก” สำหรับการที่เราจะพัฒนากระบวนการ Restorative Justice หรือ RJ ให้เป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยและเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยรวม นอกจากนั้นยังอาจเปรียบเสมือน “มาตรวัด” ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่า “มาตรการ” หรือ “วิธีการ” ต่างๆ ที่มีผู้นำมากล่าวถึงและใช้เข้าลักษณะที่จะถือว่าเป็นกระบวนการ RJ นี้หรือไม่ เพราะด้วยความแพร่หลายของกระบวนการดังกล่าวนี้ ทำให้เกิดปรากฏการณ์ของการ “แอบอ้าง” ชื่อเพื่อเป็นข้ออ้างในการผลักดัน “มาตรการ” หรือ “วิธีการ” ที่ตนเองต้องการในนามของ “RJ”

หลักการพื้นฐานที่จะนำมากล่าวต่อไปนี้มีมาจากเอกสารหลายฉบับ แต่ที่สำคัญจะมาจาก “หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้ระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในคดีอาญา (Basic Principles of the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters)” ที่รับรองโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ และจาก “คำแนะนำของคณะกรรมการรัฐมนตรีต่อรัฐสมาชิกเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยในคดีอาญา (Recommendation No. R (99) 19 of the Committee of Ministers to member States Concerning mediation in penal matters)” ของสหภาพยุโรปซึ่งได้แปลประกอบไว้ท้ายบทความนี้ด้วย หลักการพื้นฐานดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

หลักการพื้นฐานสำหรับ Restorative Justice

1. ความสมัครใจและอิสระของคู่กรณี
2. ความเป็นกลาง
3. การรักษาความลับ
4. การควบคุมตรวจสอบ
5. การประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของคู่กรณี
6. ความเหมาะสมและทักษะพื้นฐานของผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนอม
7. สวัสดิภาพของคู่กรณี

1. ความสมัครใจและอิสระของคู่กรณี

หลักการนี้ถือได้ว่าเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการดำเนินกระบวนการ RJ เพราะการดำเนินกระบวนการนี้มุ่งประสงค์ที่จะทำให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดได้ดำเนินการต่างๆ ที่เป็นการฟื้นฟูและเยียวยาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญาด้วยความสมัครใจและด้วยการมีส่วนร่วมและมีบทบาทที่สำคัญในกระบวนการ ทั้งในส่วนของผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น สมาชิกของชุมชน

ความสมัครใจและอิสระของคู่กรณีนี้แบ่งได้เป็นหลายส่วนด้วยกัน ประการแรกคือ **ความสมัครใจในการเข้าสู่กระบวนการ** เนื่องจากการที่คู่กรณีจะฟื้นฟูความสัมพันธ์หรือเยียวยาผลกระทบที่เกิดขึ้นให้ได้ผลจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและความยินยอมของคู่กรณีทุกฝ่ายเป็นสำคัญ หากบังคับให้คู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดต้องเข้าร่วมกระบวนการย่อมไม่อาจทำให้การดำเนินการต่างๆ บรรลุวัตถุประสงค์ได้

ประการที่สองคือ **อิสระในการถอนตัวจากกระบวนการ** แม้ในตอนแรกคู่กรณีจะสมัครใจที่เข้าร่วมในการดำเนินการ แต่ต่อมาอาจเปลี่ยนใจได้เนื่องจากเห็นว่าการดำเนินการไม่เป็นไปตามที่คิด ทำให้การเข้าร่วมดำเนินการต่อไปเกิดความอึดอัดหรือไม่สะดวกใจ ความสมัครใจจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีอยู่ตลอดเวลาของการดำเนินกระบวนการ หากเมื่อใดที่คู่กรณีขาดความสมัครใจที่จะอยู่ร่วมในกระบวนการ ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุใดก็ตาม คู่กรณีย่อมมีอิสระที่จะถอนตัวจากกระบวนการเมื่อใดก็ได้ที่ตนต้องการ

ประการที่สามคือ **ความสมัครใจและอิสระในการทำข้อตกลงที่พึงพอใจ** เมื่อถึงเวลาที่ต้องการค้นหาวិธีการฟื้นฟูความสัมพันธ์หรือเยียวยาคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง การจะดำเนินการฟื้นฟูและเยียวยาต่อไปในลักษณะใดนั้นก็ยังคงต้องอาศัยความสมัครใจของคู่กรณีอยู่เช่นเดิมและคู่กรณีมีอิสระอย่างเต็มที่ที่จะกำหนดข้อกำหนดและเงื่อนไขของข้อตกลงที่จะทำขึ้นในลักษณะใดก็ได้ กระบวนการใดก็ตามที่ผลของการดำเนินการไม่ได้เกิดขึ้นจากความสมัครใจและอิสระของคู่กรณีอย่างแท้จริง ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หากแต่เกิดขึ้นจากการที่มีบุคคลอื่นมากำหนดให้โดยฝืนต่อความสมัครใจ กระบวนการดังกล่าวย่อมไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นกระบวนการ RJ

ประการที่สี่คือ **ความอิสระจากการแทรกแซงจากภายนอกต่อกระบวนการ** ในการดำเนินกระบวนการ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นคู่กรณีแต่ละฝ่าย ผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ประนอมหรือผู้อำนวยกระบวนการ (Facilitator) ควรมีอิสระที่จะดำเนินกระบวนการตามความเหมาะสม โดยปราศจากการแทรกแซงก้าวก่ายจากบุคคลอื่น แต่ทั้งนี้คงไม่ได้หมายความว่าความอิสระที่จะทำอะไรก็ได้โดยไม่คำนึงถึงความเป็นธรรมและความถูกต้อง การดำเนินการของคนกลางในกระบวนการนั้นย่อมต้องอยู่ภายใต้หลักของจรรยาบรรณและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

2. ความเป็นกลาง

แม้ในการดำเนินกระบวนการเราจะมีบุคคลที่มองเห็นได้ว่าเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือผลกระทบจากการกระทำของอีกคนหนึ่ง และมีผู้ที่เห็นได้ว่ามีส่วนที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญที่เกี่ยวกับความเสียหายหรือผลกระทบดังกล่าวโดยอาจจะเป็นผู้ที่เป็ “ต้นเหตุ” ของความเสียหายหรือผลกระทบดังกล่าวอยู่ในกระบวนการ แต่การปฏิบัติต่อบุคคลทั้งสองฝ่ายยังคงต้องปฏิบัติด้วยความเป็นกลางและความเป็นธรรมเช่นเดิม แน่แน่นอนว่าในการดำเนินงานย่อมมีโอกาสเกิดความรู้สึกสงสารหรือเห็นใจผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือผลกระทบบ้างไม่มากก็น้อย แต่ในการแสดงออกถึงความรู้สึกดังกล่าวยังคงเป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวังไม่ให้คู่กรณีรู้สึกว่าคุณรับผิดชอบกระบวนการไม่ได้ทำตนให้เป็นกลาง บทบาทที่สำคัญจึงต้องเป็นการช่วยให้คู่กรณีแต่ละฝ่าย “รับรู้” และ “เข้าใจ” ในการกระทำหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นกับอีกฝ่ายหนึ่ง โดยไม่ได้เป็นการ “เข้าข้าง”

นอกจากนั้น ไม่ว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องจะเป็นใครหรือมีสถานะในทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไรก็ตาม แต่เราต้องถือว่าทุกคนต่างเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน การปฏิบัติต่อแต่ละฝ่าย จึงต้องให้ความเคารพต่อ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ของทุกๆ ฝ่ายโดยไม่เลือกปฏิบัติด้วย

3. การควบคุมตรวจสอบ

กระบวนการ RJ มีที่ใช้ได้หลายสถานการณ์ แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ “คดีอาญา” แล้วไม่ได้เป็นกระบวนการที่เป็น “เอกเทศ” อย่างที่หลายคนเข้าใจ หากแต่ต้องดำเนินการอย่างใกล้ชิด และต้องมีความสอดคล้องกับขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หลักการหนึ่งที่เป็นหลักในกระบวนการยุติธรรมที่พัฒนาแล้วคือการถ่วงดุลและตรวจสอบในการดำเนินการต่างๆ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการใช้กระบวนการไปในทางที่ “มิชอบ” เนื่องจากการดำเนินการต่างๆ อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน การดำเนินการใดๆ แม้จะได้อ้างว่าเป็น “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” หรือกระบวนการอื่นใดย่อมต้องตกอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ดังกล่าวเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นแล้วกระบวนการเหล่านั้นจะเป็นเพียง “เครื่องมือ” ที่จะบิดเบือนความยุติธรรมและใช้ดุลพินิจไปในทางที่มิชอบเพื่อแสวงหาประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด ในการควบคุมและตรวจสอบนี้สามารถทำได้หลายลักษณะซึ่งควรต้องทำทุกๆ ด้านประกอบกัน หากใช่เป็นการเลือกทำอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น

การควบคุมตรวจสอบประการแรกคือในเรื่องความเหมาะสมแห่งคดี แม้กระบวนการ RJ นี้จะดีเพียงใดก็ตาม แต่ไม่ใช่ “ยาวิเศษ” ที่จะสามารถแก้ไขได้ทุกโรคหรือใช้ได้กับคดีทุกประเภทหรือกับคู่กรณีรายใดก็ได้ ในคดีบางประเภทที่เป็นกรณีร้ายแรงอาจจะต้องใช้ความระมัดระวังอย่างยิ่งในการพิจารณาว่าสมควรจะส่งคดีนั้นเข้าสู่กระบวนการหรือไม่ และในกรณีที่คู่กรณีมีความแตกต่างกันมากในเรื่องของวัฒนธรรม อำนาจหรืออิทธิพลอาจจะเป็นกรณีที่ไม่เหมาะสมที่จะส่งเข้าสู่

กระบวนการก็ได้ เพราะอาจจะทำให้ “ผลลัพธ์” ที่ได้เป็นผลที่ไม่เป็นธรรมที่เกิดจากความสมัครใจของกลุ่มอย่างแท้จริง

การควบคุมตรวจสอบประการที่สองคือการตรวจสอบการดำเนินกระบวนการให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ปราศจากการบิดเบือนกระบวนการอันจะทำให้การฟื้นฟูและเยียวยาของกลุ่มไม่ได้เกิดจากความสมัครใจอย่างแท้จริง แต่ทั้งนี้ ระดับของการตรวจสอบนี้จะต้องไม่ทำให้เกิดเป็นการแทรกแซงการดำเนินกระบวนการที่ดำเนินอยู่ด้วย

การควบคุมตรวจสอบประการที่สามซึ่งอาจจะเป็นประการที่สำคัญที่สุดคือการตรวจสอบข้อตกลงจากการดำเนินการ ในหลักการพื้นฐานที่รับรองโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและสังคมแห่งสหประชาชาติเองก็ได้เน้นย้ำไว้ว่าข้อตกลงที่เกิดจากการดำเนินกระบวนการควรได้รับ “การตรวจสอบโดยทางการศาล (Judicially supervised)” เนื่องจากในการดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

การควบคุมตรวจสอบประการที่สี่คือการตรวจสอบผลการปฏิบัติตามข้อตกลง เพราะหากมีการทำข้อตกลงและทำให้คดีออกไปจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติแล้ว แต่ต่อมาไม่มีการปฏิบัติตาม เจตนารมณ์เดิมของการใช้กระบวนการ RJ ก็อาจไม่บรรลุผลได้ จึงต้องมีการติดตามตรวจสอบโดยตลอดให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการอย่างแท้จริง

4. การรักษาความลับ

การดำเนินกระบวนการ RJ จำเป็นที่จะต้องทำให้กลุ่มรู้สึกปลอดภัยที่จะพูดคุยและเปิดเผยความรู้สึกและข้อมูลต่อกันอย่างเต็มที่เพื่อจะทำให้กลุ่มเข้าใจความคิด ความรู้สึกและผลกระทบที่เกิดขึ้น แต่หากกลุ่มรู้สึกว่าสิ่งที่ตนพูดคุยหรือเปิดเผยไปอาจจะถูกนำไปใช้ให้เป็นผลเสียแก่ตนได้ กลุ่มก็จะปิดบังข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องรักษาข้อมูลของการดำเนินกระบวนการเป็นความลับ

ลักษณะของการรักษาเป็นความลับในส่วนแรกที่สำคัญคือความลับของการพูดคุยในกระบวนการ เนื่องจากเป็นสาระสำคัญของการดำเนินการ แม้ต่อมาอาจจะมีการรายงานผลของข้อตกลงหรือการดำเนินการต่อศาลหรือผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้อง การรายงานนั้นจะต้องไม่เปิดเผยเนื้อหาของบทพูดคุยกันในช่วงการดำเนินกระบวนการ

ลักษณะประการต่อมาคือการไม่ใช้อ้างอิงในกระบวนการทางกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นรายละเอียดของการดำเนินกระบวนการ หรือแม้กระทั่งข้อเท็จจริงที่ว่ากลุ่มฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเต็มใจหรือไม่เต็มใจที่จะเข้าร่วมกระบวนการเพื่อจะทำให้การตัดสินใจของกลุ่มไม่ว่าในส่วนใด ๆ เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจโดยไม่ต้องกังวลต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกระบวนการ

หลักการรักษาความลับนี้มีข้อยกเว้นเช่นเดียวกับหลักการอื่นคือ **ข้อยกเว้นเพื่อความปลอดภัยของบุคคลอื่น** เนื่องจากในระหว่างการดำเนินการอาจจะพบหรือรู้ข้อเท็จจริงบางประการเกี่ยวกับความปลอดภัยของบุคคลใดบุคคลหนึ่งขึ้น ทำให้จำเป็นต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงนั้นเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและสุขภาพของบุคคลอื่นที่ถือว่าเป็นคุณค่าอันสำคัญกว่า

5. การประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของคู่กรณี

แม้คดีอาญาจะถูกนำเข้าสู่กระบวนการ RJ แต่ถือได้ว่าคดีอาญาดังกล่าวยังคงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพียงแต่มีการนำมาตรการหรือวิธีการเพิ่มเติมมาใช้เพื่อเปิดโอกาสให้คู่กรณีได้ฟื้นฟูความสัมพันธ์หรือเยียวยาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญาดังนั้น หลักการต่างๆ ที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ให้ไว้แก่คู่กรณีเพื่อคุ้มครองหรือเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่จะทำให้คู่กรณีได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรมจึงต้องนำมาใช้ในการดำเนินกระบวนการ RJ ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งสิทธิ การได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย การมีสิทธิได้รับคำปรึกษาหรือคำแนะนำ การแปลถ้อยคำให้คู่กรณีเข้าใจ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้คู่กรณีได้รับความคุ้มครองในกระบวนการ RJ ไม่แตกต่างจากในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ

6. ความเหมาะสมและทักษะพื้นฐานของผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนอม

ในการดำเนินกระบวนการ บุคคลที่สำคัญที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนกระบวนการให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์คือคนกลางที่เข้าไปช่วยคู่กรณีในการทำความเข้าใจถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผลกระทบที่ติดตามมา ความรู้สึกของแต่ละฝ่าย วิธีการฟื้นฟูความสัมพันธ์และแนวทางการเยียวยาผลกระทบที่เกิดขึ้น คนกลางดังกล่าวนี้อาจจะเรียกว่าเป็นผู้ไกล่เกลี่ยผู้ประนอม หรือผู้อำนวยการกระบวนการฟื้นฟูเยียวยา (Facilitator) แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละกรณี แต่องค์ประกอบและหน้าที่ที่สำคัญล้วนไม่แตกต่างกัน ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการที่สร้างขึ้นขึ้นอยู่กับบุคคลที่ทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ด้วย บุคคลที่จะทำหน้าที่อันสำคัญนี้จึงควรมีลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมาะสมด้วยซึ่งอาจแยกเฉพาะส่วนที่สำคัญได้ดังนี้

ลักษณะประการแรกก็ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แม้อาจจะไม่จำเป็นต้องเข้าใจลึกซึ้งเหมือนผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติก็ตามที่ อย่างน้อยที่สุดควรมีความเข้าใจถึงระบบและกลไกต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างการทำหน้าที่ของตนในกระบวนการ RJ กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในภาพรวม ตลอดจนมีความเข้าใจถึงกระบวนการพิจารณาที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังกระบวนการ RJ สิ้นสุดลง

ลักษณะประการที่สองคือควรเป็นบุคคลที่มีทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล เนื่องจากการนำการพูดคุยระหว่างคู่กรณีและผู้ที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผลกระทบที่ติดตามมาและความรู้สึกของแต่ละฝ่ายจำเป็นต้องใช้ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเราคำนึงถึงว่าในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น คู่กรณีอาจมีความรู้สึกที่ค่อนข้างรุนแรงต่อกัน การควบคุม “อุณหภูมิ” ให้อยู่ในระดับที่คู่กรณียังมีสติที่จะรับรู้และเข้าใจอีกฝ่ายหนึ่งจึงไม่ใช่เรื่องง่ายนัก ทำให้ในแต่ละกรณีอาจจำเป็นต้องใช้บุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนประสบการณ์ชีวิตที่หลากหลายเพื่อให้สามารถจัดการกับสถานการณ์เหล่านี้ได้ นอกจากนั้น ยังต้องสามารถนำการพูดคุยให้ไปสู่จุดที่คู่กรณีสามารถค้นหาวิธีการฟื้นฟูความสัมพันธ์และแนวทางการเยียวยาผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ด้วย

ลักษณะประการที่สามคือต้องเป็นบุคคลที่มีจรรยาบรรณในการทำหน้าที่ของตน แม้ “คนกลาง” นี้จะไม่ได้มี “อำนาจ” ในการชี้ขาดตัดสินให้เป็นไปในทางหนึ่งทางใดได้ แต่การทำหน้าที่ก็ยังสามารถส่งผลกระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนความสงบสุขในชุมชนและสังคมได้มาก นอกจากนั้น หากเป็นการทำหน้าที่โดยปราศจากจรรยาบรรณแล้ว ยังอาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในระหว่างคู่กรณีได้อีกด้วยการใช้ “อิทธิพล” ของการมีสถานะเป็นคนกลางที่นำการประชุมให้ไปในแนวทางที่ตนต้องการโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น หรืออาจจะมุ่งแต่เพียงทำให้ “เรื่อง” จบๆ ไปโดยไม่ได้อำนาจถึงว่าการที่เรื่อง “จบ” ไปนั้นจะทำให้ผู้ที่กระทำความผิด “สำนึก” ในผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเพียงใด และผู้ที่กระทำความผิดนั้นจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนอย่างไร หรือการที่ให้การเยียวยาผู้เสียหายนั้นเป็นเพราะต้องการจะแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน หรือหวังเพียงเป็น “เหตุ” ที่จะช่วยตนเกี่ยวกับ “โทษ” ที่จะได้รับ

7. สวัสดิภาพของคู่กรณี

เนื่องจากการดำเนินกระบวนการ RJ อาจจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับ “ความรุนแรง” และตัวบุคคลที่เข้าร่วมกระบวนการบางส่วนอาจจะมีลักษณะหรือบุคลิกภาพบางประการที่อาจจะเป็นสาเหตุหรือเกี่ยวข้องกับความรุนแรงดังกล่าว ทำให้การดำเนินกระบวนการ RJ มีความละเอียดอ่อนกว่าการดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ยในกรณีอื่นที่อาจจะเกี่ยวพันแต่เรื่องของ “ผลประโยชน์” ของคู่กรณีเท่านั้น นอกจากนั้น ด้วยเหตุที่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นอันเป็นสาเหตุให้คู่กรณีต้องเข้าสู่กระบวนการ RJ นั้นก่อให้เกิดผลกระทบกับคู่กรณีค่อนข้างมาก บางครั้งอาจกล่าวได้ว่าเป็นผลกระทบที่เข้าขั้น “รุนแรง” ทำให้ความรู้สึกที่คู่กรณีมีต่อกันมีแนวโน้มที่ “รุนแรง” ตามระดับของผลกระทบที่เกิดขึ้นไปด้วย การจะทำให้กระบวนการดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์จึงจำเป็นต้องมีหลักประกันที่จะทำให้คู่กรณีแน่ใจได้ว่า “สวัสดิภาพ” ของตนจะได้รับความคุ้มครองตลอดระยะเวลาที่ดำเนินกระบวนการซึ่งจะทำให้คู่กรณีสามารถมุ่งความสนใจ

ไปยังการฟื้นฟูและเยียวยาระหว่างกันมากขึ้น แทนที่จะต้องคอยพะวงและกังวลกับความปลอดภัยของตน หากผู้กรณีมีความรู้สึกว่า “ขาดความปลอดภัย” ย่อมจะเป็นอุปสรรคที่ทำให้ผู้กรณีไม่สามารถเปิดใจให้แก่กันเพียงพอที่จะรับรู้และเข้าใจในความรู้สึกและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับอีกฝ่ายหนึ่งได้อันจะทำให้การดำเนินการไม่สามารถบรรลุผลสมดังเจตนารมณ์ได้

การดำเนินการเพื่อเข้าไป “จัดการ” กับบรรดา “เรื่องทางอาญา” ที่เกิดขึ้นอาจจะทำได้หลายแบบหลายแนวทาง แต่ไม่ใช่ว่าการจัดการใดๆ ที่ทำให้เรื่อง “จบ” ลงไปโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีตามปกติจะทำให้การจัดการนั้นกลายเป็น “กระบวนการ” ที่เรียกว่า “Restorative Justice” ไปทุกเรื่อง การที่จะถือได้ว่าวิธีการเหล่านั้นเป็นหนึ่งใน Restorative Justice หรือไม่จึงต้อง “วัด” จากสิ่งที่ดำเนินการในวิธีการเหล่านั้นโดยเปรียบเทียบกับ “หลักการพื้นฐาน” ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลเหล่านี้ว่ามีส่วนประกอบที่ระบุไว้เพียงใด หากปราศจาก “หลักการพื้นฐาน” เหล่านี้ วิธีการเหล่านั้นคงเป็นแค่เพียง “การโฆษณาชวนเชื่อ” เพื่อหวังผลประโยชน์อย่างอื่นเช่นการผลักดันให้เป็นที่ยอมรับได้ง่ายขึ้นเท่านั้น แต่หากวิธีการหรือแนวทางใดที่เข้าถึง “แก่น” ของกระบวนการเหล่านี้และนำไปเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานวิธีการหรือแนวทางเหล่านั้นจึงจะถือว่าเป็นกระบวนการ Restorative Justice ที่แท้จริง

(คำแปล)

หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้ระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในคดีอาญา

Basic Principles of the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters

อารัมภบท

ระลึกว่าได้มีการเติบโตของความริเริ่มเกี่ยวกับการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อย่างมีนัยสำคัญทั่วโลก

ตระหนักว่าความริเริ่มดังกล่าวบ่อยครั้งมีที่มาจากรูปแบบกระบวนการยุติธรรมดั้งเดิมตามปกติซึ่งมองอาชญากรรมในฐานะที่โดยพื้นฐานมีอันตรายต่อประชาชน

เน้นหนักว่าการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นการตอบโต้อย่างมีพลวัตต่ออาชญากรรมซึ่งให้ความสำคัญต่อการพ้องค้ำประกันและความเท่าเทียมกันของแต่ละบุคคล เสริมสร้างความเข้าใจ และส่งเสริมความสมานฉันท์ในสังคมผ่านการเยียวยาผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิดและชุมชน

เน้นย้ำว่าแนวทางนี้ช่วยให้บรรดาผู้ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมได้แลกเปลี่ยนความรู้สึกและประสบการณ์อย่างเปิดเผยและมุ่งที่จะสนองต่อความต้องการของบุคคลเหล่านั้น

รู้ว่าแนวทางนี้เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถได้รับการเยียวยา รู้สึกปลอดภัยขึ้นและค้นหาวิธีการยุติผลกระทบ ทำให้ผู้กระทำความผิดได้เข้าใจถึงสาเหตุและผลกระทบของพฤติกรรมตนและได้แสดงความรับผิดชอบในแนวทางที่มีนัยสำคัญ และช่วยให้ชุมชนเข้าใจสาเหตุพื้นฐานของอาชญากรรม ส่งเสริมสวัสดิภาพของชุมชนและป้องกันอาชญากรรม

ตั้งข้อสังเกตว่าการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ทำให้เกิดมาตรการหลากหลายที่มีความยืดหยุ่นในการปรับให้เข้ากับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีอยู่และเสริมกระบวนการดังกล่าวโดยคำนึงถึงพฤติกรรมแวดล้อมในทางกฎหมาย สังคมและวัฒนธรรม

ตระหนักว่าการใช้การยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไม่กระทบต่อสิทธิของรัฐต่างๆ ที่จะดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหา

1. การใช้คำนิยาม

1. “ระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative justice programme)” หมายถึง ระบบใดๆ ที่ใช้กระบวนการเชิงฟื้นฟูเยียวยาและมุ่งที่จะก่อให้เกิดผลเชิงฟื้นฟูเยียวยา

2. “กระบวนการฟื้นฟูเยียวยา (Restorative process)” หมายถึงกระบวนการที่ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดและในกรณีอันสมควร บุคคลใดๆ หรือสมาชิกชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรม ได้เข้าร่วมมีบทบาทในเชิงรุกในการแก้ไขเรื่องใดๆ ที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรม

โดยทั่วไปด้วยความช่วยเหลือของผู้อำนวยความสะดวก กระบวนการเชิงฟื้นฟูเยียวยาอาจจะรวมถึง การไกล่เกลี่ย การประนอมข้อพิพาท การประชุมและการประชุมกลุ่มล้อมวงเพื่อพิจารณาโทษ

3. “**ผลเชิงฟื้นฟูเยียวยา (Restorative outcome)**” หมายถึง ข้อตกลงที่บรรลุโดยเป็นผลจาก กระบวนการเชิงฟื้นฟูเยียวยา ผลเชิงฟื้นฟูเยียวยานี้รวมถึงการแสดงออกและโครงการเช่นการแก้ไข การชดเชย และการทำงานบริการสังคม ที่มุ่งตอบสนองต่อความต้องการของปัจเจกบุคคลและความ ต้องการร่วมกันและความรับผิดชอบของคู่กรณีและเพื่อให้บรรลุผลในการทำให้ผู้เสียหายและ ผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคมได้

4. “**คู่กรณี (Parties)**” หมายถึงผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิดและปัจเจกบุคคลอื่นๆ หรือ สมาชิกชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการฟื้นฟูเยียวยา

5. “**ผู้อำนวยกระบวนการฟื้นฟูเยียวยา (Facilitator)**” หมายถึงบุคคลซึ่งมีบทบาทในการ อำนวยการเข้าร่วมกระบวนการฟื้นฟูเยียวยาของคู่กรณีต่างๆ ในลักษณะที่เป็นธรรมชาติและเป็นกลาง

2. การใช้ระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Use of Restorative Justice Programme)

6. ระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่อาจจะนำไปใช้ได้ ในขั้นตอนใดๆ ของกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา ภายใต้กฎหมายของแต่ละประเทศ

7. กระบวนการฟื้นฟูเยียวยาควรจะนำไปใช้เฉพาะในกรณีที่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะ ตั้งข้อหาต่อผู้กระทำความผิดและด้วยความยินยอมโดยอิสระและสมัครใจของทั้งผู้เสียหายและ ผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดควรสามารถถอนความยินยอมเหล่านั้น ณ เวลา ใดๆ ในระหว่างดำเนินกระบวนการก็ได้ ข้อตกลงควรจะบรรลุด้วยความสมัครใจและควรกำหนด เฉพาะหน้าที่ที่เหมาะสมและได้สัดส่วน

8. ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดตามปกติควรจะต้องเห็นพ้องต้องกันเกี่ยวกับข้อเท็จจริง เบื้องต้นของคดีเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการเข้าร่วมในกระบวนการฟื้นฟูเยียวยา การเข้าร่วมของ ผู้กระทำความผิดไม่ควรถูกใช้เป็นพยานหลักฐานที่แสดงถึงการยอมรับความผิดในกระบวนการทาง กฎหมายที่อาจจะเกิดขึ้นต่อมา

9. ความแตกต่างด้านใดๆ ที่จะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำของอำนาจ เช่นเดียวกับความ แตกต่างทางวัฒนธรรมในระหว่างคู่กรณีควรได้รับการพิจารณาในการส่งคดีเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟู เยียวยาและในการดำเนินกระบวนการดังกล่าว

10. ความปลอดภัยของคู่กรณีควรได้รับการพิจารณาในการส่งคดีเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟู เยียวยาและในการดำเนินกระบวนการดังกล่าว

11. ในกรณีที่ ไม่เหมาะสมหรือเป็นไปได้ที่จะใช้กระบวนการฟื้นฟูเยียวยา ควรจะส่งคดี ให้แก่ผู้มีอำนาจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและควรตัดสินใจว่าจะดำเนินการอย่างไรโดยไม่ ชักช้า ในกรณีเช่นนี้ เจ้าหน้าที่งานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาควรพยายามส่งเสริมให้

ผู้กระทำความผิดแสดงความรับผิดชอบที่มีต่อผู้เสียหายและชุมชนที่ได้รับผลกระทบและสนับสนุนให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดสามารถกลับคืนสู่ชุมชนได้

3. การดำเนินงานในระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

12. รัฐสมาชิกควรพิจารณากำหนดแนวปฏิบัติและมาตรฐานที่จะใช้กับระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งในกรณีจำเป็นอาจกระทำโดยอาศัยอำนาจจากฝ่ายนิติบัญญัติ แนวปฏิบัติและมาตรฐานดังกล่าวควรให้ความเคารพต่อหลักการพื้นฐานที่กำหนดไว้ในที่นี้ และควรกำหนดถึง

- (ก) เงื่อนไขสำหรับการส่งคดีเข้าสู่ระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
- (ข) การจัดการคดีภายหลังกระบวนการฟื้นฟูเยียวยา
- (ค) คุณสมบัติ การอบรมและการประเมินผู้อำนวยความสะดวกกระบวนการฟื้นฟูเยียวยา
- (ง) การบริหารจัดการระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
- (จ) มาตรฐานเชิงสมรรถนะและจรรยาบรรณที่จะใช้กับการดำเนินงานระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

13. การคุ้มครองเชิงกระบวนการขั้นพื้นฐานที่เป็นหลักประกันความเป็นธรรมต่อผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายควรใช้กับระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินการกระบวนการฟื้นฟูเยียวยาด้วย :

(ก) ภายใต้บังคับของกฎหมายแต่ละประเทศ ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดควรมีสิทธิที่จะปรึกษากับที่ปรึกษากฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการฟื้นฟูเยียวยาและในกรณีจำเป็นมีสิทธิที่จะได้รับการแปลถ้อยคำต่างๆ นอกจากนั้น ผู้เยาว์ควรมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

(ข) ก่อนที่จะตกลงเข้าร่วมกระบวนการฟื้นฟูเยียวยา คู่กรณีควรได้รับการแจ้งสิทธิของตนเอง ลักษณะของกระบวนการและผลที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจของตนอย่างเต็มที่

(ค) ทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดต้องไม่ถูกบีบบังคับหรือชักจูงด้วยวิธีการอันไม่เป็นธรรมให้เข้าร่วมกระบวนการฟื้นฟูเยียวยาหรือให้ยอมรับผลเชิงฟื้นฟูเยียวยา

14. การพูดคุยในกระบวนการฟื้นฟูเยียวยาที่ไม่ได้ทำต่อหน้าสาธารณะควรเป็นความลับ และไม่ควรเปิดเผยในภายหลัง เว้นแต่ด้วยความตกลงของกลุ่มหรือตามที่กำหนดโดยกฎหมายของแต่ละประเทศ

15. ผลของข้อตกลงที่เกิดจากระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในกรณีที่เหมาะสม ควรได้รับการตรวจสอบโดยทางการศาลหรือบรรจู้ไว้ในคำตัดสินหรือคำพิพากษา ในกรณีดังกล่าว ผลของความตกลงควรมีสถานะเช่นเดียวกับคำตัดสินหรือคำพิพากษาอื่นๆ และควรเป็นข้อห้ามมิให้ดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันอีก

16. ในกรณีที่คู่กรณีไม่อาจบรรลุข้อตกลงได้ ควรส่งคดีกลับเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีอยู่และควรมีการตัดสินใจว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไปโดยไม่ชักช้า ข้อเท็จจริงที่ว่าคู่กรณีไม่สามารถบรรลุข้อตกลงไม่ควรถูกนำไปใช้โดยลำพังในกระบวนการพิจารณาทางอาญาที่ดำเนินการภายหลัง

17. การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำขึ้นในระหว่างกระบวนการฟื้นฟูเยียวยาควรส่งกลับไปยังระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และในกรณีที่กฎหมายของแต่ละประเทศกำหนดส่งไปยังกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีอยู่ และควรมีการตัดสินใจว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไปโดยไม่ชักช้า การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของคำตัดสินหรือคำพิพากษาของศาลไม่ควรถูกใช้เป็นเหตุผลสำหรับการลงโทษให้หนักขึ้นในกระบวนการพิจารณาทางอาญาที่ดำเนินการภายหลัง

18. ผู้อำนวยการกระบวนการฟื้นฟูเยียวยาควรปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความเป็นกลางโดยให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรีของคู่กรณี ในสถานะดังกล่าว ผู้อำนวยการกระบวนการฟื้นฟูเยียวยาควรทำให้คู่กรณีปฏิบัติด้วยความเคารพต่อกันและกันและช่วยให้คู่กรณีค้นหาแนวทางแก้ไขที่เกี่ยวข้องในระหว่างคู่กรณีด้วยกันเอง

19. ผู้อำนวยการกระบวนการฟื้นฟูเยียวยาควรมีความเข้าใจอย่างดีเกี่ยวกับวัฒนธรรมและชุมชนท้องถิ่นและในกรณีที่เหมาะสม ควรได้รับการอบรมเบื้องต้นก่อนทำหน้าที่ผู้อำนวยการกระบวนการฟื้นฟูเยียวยา

4. การพัฒนาระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อย่างต่อเนื่อง

20. รัฐสมาชิกควรพิจารณาทางยุทธศาสตร์และนโยบายของประเทศที่มุ่งพัฒนาการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการส่งเสริมวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในบรรดาผู้บังคับใช้กฎหมาย ศาลและผู้มีอำนาจในสังคม เช่นเดียวกับชุมชนท้องถิ่น

21. ควรมีการปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้มีอำนาจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและผู้บริหารจัดการระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เพื่อพัฒนาความเข้าใจร่วมกันและเสริมสร้างประสิทธิภาพของกระบวนการและผลเชิงฟื้นฟูเยียวยา เพื่อเพิ่มขอบเขตการใช้ระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และเพื่อสำรวจวิธีการต่างๆ ที่อาจผสมผสานแนวทางเชิงสมานฉันท์ไว้ในแนวปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

22. รัฐสมาชิก โดยความร่วมมือกับภาคประชาสังคมในกรณีที่เหมาะสม ควรสนับสนุนการวิจัยและการประเมินผลของระบบการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เพื่อประเมินขอบเขตที่ส่งผลในเชิงสมานฉันท์ ทำหน้าที่เสริมหรือเป็นทางเลือกของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและก่อให้เกิดผลที่สร้างสรรค์สำหรับคู่กรณี กระบวนการฟื้นฟูเยียวยาอาจจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมเมื่อเวลาผ่านไป ดังนั้น รัฐสมาชิกควรส่งเสริมการประเมินหรือ

ปรับปรุงระบบเช่นว่านั้นอย่างสม่ำเสมอ ผลของการวิจัยและการประเมินควรเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนานโยบายและระบบในอนาคต

5. ข้อเสนอ

23. ไม่มีข้อความใดในหลักการพื้นฐานนี้ที่กระทบต่อสิทธิของผู้กระทำความผิดหรือผู้เสียหายที่กำหนดไว้ในกฎหมายของแต่ละประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศที่ใช้บังคับ

(คำแปล)
สภาแห่งยุโรป
คณะกรรมการรัฐมนตรี

คำแนะนำลำดับที่ อาร์ (99) 19
ของคณะกรรมการรัฐมนตรีต่อรัฐสมาชิก
เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยในคดีอาญา
(Recommendation No. R (99) 19
of the Committee of Ministers to member States
Concerning mediation in penal matters)

คณะกรรมการรัฐมนตรี ภายใต้ข้อกำหนดของมาตรา 15 บีแห่งกฎหมายว่าด้วยสภาแห่งยุโรป

ตั้งข้อสังเกตว่าการพัฒนาของรัฐสมาชิกในการใช้การไกล่เกลี่ยในคดีอาญาในฐานะที่เป็นแนวทางหนึ่งที่มีความยืดหยุ่น มีความครอบคลุม สามารถแก้ปัญหาได้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมซึ่งสามารถเป็นส่วนเสริมหรือเป็นทางเลือกของกระบวนการพิจารณาคดีอาญาตามปกติ

พิจารณาเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างการมีส่วนร่วมส่วนบุคคลเชิงสร้างสรรค์ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดและบุคคลอื่นที่อาจได้รับผลกระทบในฐานะที่เป็นคู่กรณี เช่นเดียวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตระหนักถึงผลประโยชน์อันชอบธรรมของผู้เสียหายที่ควรมีสสิทธิมีเสียงที่เข้มแข็งขึ้นในการจัดการกับผลกระทบของการตกเป็นเหยื่อของตน ในการสื่อสารกับผู้กระทำความผิดและในการได้รับคำขอโทษและการเยียวยา

พิจารณาเห็นความสำคัญของการส่งเสริมความรู้สึกรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดและการให้โอกาสในทางปฏิบัติแก่ผู้กระทำความผิดในการแก้ไขปัญหาก็อาจช่วยให้สามารถกลับคืนสู่สังคมและการฟื้นฟูของผู้กระทำความผิด

ตระหนักว่าการไกล่เกลี่ยอาจสร้างการรับรู้ถึงบทบาทที่สำคัญของปัจเจกชนและชุมชนในการป้องกันและจัดการอาชญากรรมและแก้ไขความขัดแย้งที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงเป็นการส่งเสริมผลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีลักษณะในทางสร้างสรรค์ที่มากขึ้นและมีลักษณะที่บีบบังคับน้อยลง

ตระหนักว่าการไกล่เกลี่ยจำเป็นต้องใช้ทักษะที่เฉพาะเจาะจงและเรียกร้องต่อการมีประมวลแนวปฏิบัติและการอบรมเพื่อให้การรับรอง

พิจารณาถึงการช่วยดำเนินการซึ่งมีศักยภาพที่มีนัยสำคัญโดยองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐและชุมชนท้องถิ่นในแวดวงของการใกล้เคียงในคดีอาญาและความจำเป็นที่จะรวมและประสานความพยายามในการริเริ่มโดยภาครัฐและภาคเอกชน

ด้วยความเคารพต่อข้อกำหนดของอนุสัญญาสำหรับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

คำนึงถึงอนุสัญญาแห่งชาติยุโรปว่าด้วยการใช้สิทธิของเด็ก เช่นเดียวกับคำแนะนำลำดับที่ อาร์ (85) 11 เกี่ยวกับสถานะของผู้เสียหายในกรอบของกฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาคดีอาญา ลำดับที่ อาร์ (87) 18 เกี่ยวกับการลดขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ลำดับที่ อาร์ (87) 21 เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายและการป้องกันการตกเป็นเหยื่อ ลำดับที่ อาร์ (87) 20 เกี่ยวกับการปฏิบัติทางสังคมต่อการกระทำผิดของเยาวชน ลำดับที่ อาร์ (88) 6 เกี่ยวกับปฏิบัติทางสังคมต่อการกระทำผิดของเยาวชนในกลุ่มบุคคลอายุน้อยที่มาจากครอบครัวที่ย้ายถิ่นฐาน ลำดับที่ อาร์ (92) 16 เกี่ยวกับข้อบังคับของยุโรปว่าด้วยมาตรการและการลงโทษทางสังคม ลำดับที่ อาร์ (95) 12 เกี่ยวกับการจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และลำดับที่ อาร์ (98) 1 เกี่ยวกับการใกล้เคียงคดีครอบครัว

แนะนำว่ารัฐบาลของรัฐสมาชิกควรพิจารณาหลักการที่ระบุไว้ในเอกสารแนบท้ายคำแนะนำนี้เมื่อมีการพัฒนาการใกล้เคียงในคดีอาญาและเผยแพร่เนื้อหาของคำแนะนำนี้ให้แพร่หลายที่สุดเท่าที่สามารถทำได้

เอกสารแนบท้ายคำแนะนำลำดับที่ อาร์ (99) 19

1. คำนิยาม

แนวปฏิบัตินี้ใช้กับกระบวนการใดๆ ที่ หากผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดให้ความยินยอมโดยเสรี ทำให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดสามารถเข้าร่วมโดยมีบทบาทเชิงรุกในการแก้ไขเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรมด้วยความช่วยเหลือของบุคคลภายนอกที่เป็นกลาง

2. หลักการทั่วไป

1. การใกล้เคียงในคดีอาญาควรกระทำต่อเมื่อคู่กรณีให้ความยินยอมโดยเสรี คู่กรณีควรสามารถถอนความยินยอมดังกล่าว ณ ระยะเวลาใดก็ได้ในระหว่างการใกล้เคียง
2. การพูดคุยในการใกล้เคียงเป็นความลับและไม่อาจนำมาใช้ในภายหลังได้ เว้นแต่ด้วยความตกลงของคู่กรณี
3. การใกล้เคียงในคดีอาญาควรเป็นบริการที่จัดมีให้เป็นการทั่วไป
4. การใกล้เคียงในคดีอาญาควรมีอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

5. การให้บริการใกล้เคียงควรได้รับอิสระที่เพียงพอภายในระบบของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

3. พื้นฐานทางกฎหมาย

6. กฎหมายควรเอื้อต่อการใกล้เคียงในคดีอาญา
7. ควรจัดให้มีแนวปฏิบัติที่กำหนดการใช้การใกล้เคียงในคดีอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวปฏิบัติดังกล่าวควรระบุเงื่อนไขสำหรับการส่งคดีเข้าสู่บริการการใกล้เคียงและการจัดการคดีภายหลังการใกล้เคียง
8. หลักประกันพื้นฐานในเชิงวิधिพิจารณาควรใช้บังคับกับการใกล้เคียง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คู่กรณีควรจะมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายและในกรณีอันจำเป็น มีสิทธิที่จะได้รับการแปลถ้อยคำต่างๆ นอกจากนั้น ผู้เยาว์ควรจะมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากบิดามารดา

4. การดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับการใกล้เคียง

9. การตัดสินใจว่าจะส่งคดีอาญาใดเข้าสู่การใกล้เคียง เช่นเดียวกับการประเมินผลของกระบวนการใกล้เคียงควรสงวนไว้สำหรับผู้มีอำนาจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
10. ก่อนตกลงเข้าสู่การใกล้เคียง คู่กรณีควรได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิของตน ลักษณะของกระบวนการใกล้เคียงและผลที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจของตนอย่างเต็มที่
11. ทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดต้องไม่ถูกชักจูงด้วยวิธีการอันไม่เป็นธรรมให้ยอมรับการใกล้เคียง
12. ระเบียบและหลักประกันทางกฎหมายที่บัญญัติเป็นพิเศษสำหรับการเข้าร่วมของผู้เยาว์ในกระบวนการทางกฎหมายควรใช้บังคับกับการเข้าร่วมในการใกล้เคียงในคดีอาญาด้วย
13. การใกล้เคียงไม่ควรดำเนินการต่อไปหากคู่กรณีที่เกี่ยวข้องที่สำคัญไม่สามารถเข้าใจความหมายของกระบวนการ
14. ข้อเท็จจริงเบื้องต้นแห่งคดีตามปกติควรได้รับการยอมรับจากคู่กรณีในฐานะที่เป็นพื้นฐานสำหรับการใกล้เคียง การเข้าร่วมในการใกล้เคียงไม่ควรถูกใช้เป็นพยานหลักฐานที่แสดงถึงการยอมรับความผิดในกระบวนการทางกฎหมายที่อาจจะเกิดขึ้นต่อมา
15. ความแตกต่างที่เห็นประจักษ์เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ เช่นอายุของคู่กรณี การบรรลุนิติภาวะ หรือความสามารถทางสติปัญญาควรได้รับการพิจารณาก่อนการส่งคดีเข้าสู่การใกล้เคียง
16. คำสั่งให้ส่งคดีอาญาเข้าสู่การใกล้เคียงควรกำหนดกรอบเวลาพอสมควรที่จะให้มีการแจ้งให้ผู้มีอำนาจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทราบเกี่ยวกับสถานะของกระบวนการใกล้เคียงไว้ด้วย

17. การปล่อยผู้กระทำความผิดอันเนื่องจากการทำข้อตกลงในการไกล่เกลี่ยควรมีสถานะเช่นเดียวกับคำตัดสินหรือคำพิพากษาของศาลและควรเป็นข้อห้ามมิให้ดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันอีก

18. ในกรณีที่ส่งคดีกลับไปยังผู้มีอำนาจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยปราศจากการทำข้อตกลงระหว่างคู่กรณีหรือภายหลังที่คู่กรณีไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง ควรมีการตัดสินใจว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไปโดยไม่ชักช้า

5. การดำเนินงานให้บริการไกล่เกลี่ย (The operation of mediation services)

5.1 มาตรฐาน

19. การให้บริการไกล่เกลี่ยควรอยู่ภายใต้บังคับมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับ

20. ผู้ให้บริการไกล่เกลี่ยควรมีความอิสระที่เพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ของตน และควรมีการพัฒนามาตรฐานเชิงสมรรถนะและจรรยาบรรณ เช่นเดียวกับขั้นตอนการคัดเลือก การอบรมและการประเมินผู้ไกล่เกลี่ย

21. การให้บริการไกล่เกลี่ยควรได้รับการตรวจสอบโดยองค์กรที่มีความสามารถ

5.2 คุณสมบัติและการอบรมผู้ไกล่เกลี่ย

22. ผู้ไกล่เกลี่ยควรมาจากทุกภาคส่วนในสังคมและโดยทั่วไปควรมีความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับวัฒนธรรมและชุมชนท้องถิ่น

23. ผู้ไกล่เกลี่ยควรสามารถแสดงให้เห็นถึงการใช้วิจารณ์ญาณและทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลที่เหมาะสม

24. ผู้ไกล่เกลี่ยควรได้รับการอบรมเบื้องต้นก่อนทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยเช่นเดียวกับการอบรมในระหว่างการทำงาน การอบรมควรมุ่งที่จะให้มีสมรรถนะขั้นสูง โดยคำนึงถึงทักษะในการจัดการความขัดแย้ง เรื่องที่จำเป็นโดยเฉพาะสำหรับการทำงานกับผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด และความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

5.3 การจัดการแต่ละคดี

25. ก่อนเริ่มการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยควรได้รับการแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องทั้งปวงในคดีและได้รับเอกสารที่จำเป็นโดยผู้มีอำนาจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

26. การไกล่เกลี่ยต้องกระทำอย่างเป็นกลาง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงในคดีและความต้องการและความประสงค์ของคู่กรณี ผู้ไกล่เกลี่ยต้องเคารพต่อศักดิ์ศรีของคู่กรณีและทำให้แน่ใจว่าคู่กรณีปฏิบัติด้วยความเคารพต่อกันและกันตลอดเวลา

27. ผู้ไกล่เกลี่ยควรรับผิดชอบในการทำให้สภาพแวดล้อมของการไกล่เกลี่ยมีความปลอดภัยและสะดวก ผู้ไกล่เกลี่ยควรมีความรู้ลึกไวต่อความอ่อนไหวของคู่กรณี

28. การไกล่เกลี่ยควรดำเนินอย่างมีประสิทธิภาพ แต่อยู่ในระดับความเร็วที่คู่กรณีสามารถจัดการได้

29. การไกล่เกลี่ยควรดำเนินการเป็นความลับ

30. แม้อยู่ภายใต้หลักการของการรักษาความลับ ผู้ไกล่เกลี่ยควรแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับอาชญากรรมร้ายแรงที่อาจเกิดขึ้นได้ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงให้เห็นในระหว่างการไกล่เกลี่ยให้เจ้าพนักงานหรือบุคคลที่เหมาะสมทราบ

5.4 ผลของการไกล่เกลี่ย

31. ข้อตกลงต้องบรรลุโดยความสมัครใจของคู่กรณี ข้อตกลงดังกล่าวควรมีเฉพาะหน้าที่ที่เหมาะสมและพอสมควรแก่เหตุ

32. ผู้ไกล่เกลี่ยควรรายงานต่อผู้มีอำนาจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับการดำเนินการที่ได้กระทำไปและผลของการไกล่เกลี่ย รายงานของผู้ไกล่เกลี่ยไม่ควรเปิดเผยเกี่ยวกับเนื้อหาของการประชุมไกล่เกลี่ยและไม่ควรแสดงความคิดเห็นต่อพฤติกรรมของคู่กรณีที่ปรากฏในระหว่างการไกล่เกลี่ย

6. การพัฒนาการไกล่เกลี่ยอย่างต่อเนื่อง

33. ควรมีการปรึกษาหารือระหว่างผู้มีอำนาจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญากับผู้ให้บริการไกล่เกลี่ยอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาความเข้าใจร่วมกัน

34. รัฐสมาชิกส่งเสริมการวิจัยและการประเมินผลของการไกล่เกลี่ยในคดีอาญา